

Millet Meclisi TUTANAK DERGİSİ

CİLT: 1

Birinci Birleşim

26 . 10 . 1961 Perşembe

İçindekiler

	Sayfa
1. — En yaşlı üye, Yakup Karaosman-oğlu tarafından Meclisin açılışı	2
2. — Başkanlık Divanı seçimi için yapılan görüşmeler	2:8,8:11,12
3. — Başkan seçimi için oylama yapılması	11:12,12:14

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10,45

BAŞKAN — Geçici Başkan en yaşlı üye, Yakup Kadri Karaosmanoğlu

KÂTIPLER : Geçici Kâtipler, Şevki Aysan, İsmet Kapısız, Abdurrahman Güler, Ahmet Çakmak

1. — EN YAŞLI ÜYE YAKUP KARAOSMANOĞLU TARAFINDAN MECLİSİN AÇILMASI

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, İnönü'nün rahatsızlığı münasebetiyle yaş sırası, beni bu mevkie getirmiş bulunuyor. Bu vazifenin ifası sırasında bâzı acemilikler yaparsam kusura bak-

mamanızı şimdiden rica ederim.

Bu girişten sonra, müsamahalarınıza güvenerek, celseyi açıyorum.

2. — BAŞKANLIK DİVANI SEÇİMİ İÇİN YAPILAN GÖRÜŞMELER

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, gündem geçince, Anayasanın 84 ncü maddesine göre Başkanlık Divanının seçimi toplantısını yapmakta bulunuyoruz. Şimdi müsaadenizle Anayasanın 84 ncü maddesini okutuyorum :

«Madde 84. — Meclislerin Başkanlık Divanları, o Meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur.

Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Başkanları, kendi meclislerince üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ve gizli oy ile ikişer yıl için seçilirler; ilk iki oylamada bu çoğunluk sağlanmazsa, salt çoğunlukla yetinilir. Meclis başkanları için Meclisteki siyasi parti grupları aday gösteremezler.

Başkanlar ve Başkanvekilleri, üyesi buldukları siyasi partilerin veya siyasi parti gruplarının Türkiye Büyük Millet Meclisinin içinde veya dışındaki faaliyetlerine ve görevlerinin yerine getirilmesini gerektiren haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar. Başkan oy kullanamaz.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantılarında Başkanlık Divanı, Millet Meclisi Başkanlık Divanıdır.»

BAŞKAN — Bu hususta mütalâalarını ileri sürmek isteyen arkadaşlarımız varsa, lütfen bildirinler. Buyurun, efendim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Muh-
terem arkadaşlar, Cumhuriyet Halk Partisi Mec-

lis Grubunun bu konudaki görüşünü arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

84 ncü madde Anayasamızda yenilik teşkil eden bir hükümdür. Bu madde ile Başkanlık Divanının teşkilinde Mecliste temsil edilen siyasi parti gruplarının kuvvetlerine göre Başkanlık Divanına katılmaları ve Başkanlık Divanını çalışmalarında muvazenede, ahenkli bir partiler arası iş birliği sağlanması uygun görülmüştür. Maddenin tatbik tarzını gösterecek bir içtüzük hükmüne henüz malik değiliz. İchtüzüğün 84 ncü maddesinin Senato ve Millet Meclisi Başkanlık Divanı seçimi için ne şekilde anlaşılacağı hususunda elbetteki ileriki yıllarda tatbik edilecek bir içtüzük hükmüne malik olacağız. Fakat bugün elimizde Anayasanın 84 ncü maddesine dayanan içtüzük bulunmadığı için, meseleyi partiler arasında bir temasla sağlamak suretiyle bir müşterek karara bağlamak ve partilerin üzerinde görüş birliğine varacakları bir tarzda her hangi bir Anayasanın tefsiri, ihlâli gibi bir hal olmasın için, teşebbüse geçildi ve dün gece geç saatlere kadar her siyasi parti grupundan ikişer arkadaşın iştirakiyle, Yeni Türkiye Partisi Grup odasında çalışmalar yapıldı. Bir dereceye kadar, anlaşmaya varıldıysa da, müzakereleri, gruplar arasında temaslar yapmak üzere tâlik etmek mecburiyeti hâsıl oldu. O saatte grup içtimaları sona ermiş bulunduğu için kesin bir neticeye işi bağlayamadık. Bu sabah yeniden arkadaşlarımız arasında temaslar oldu. Şu dakikada benzeniz bu hususu arz etmek için ayrılmış bulunuyorum.

Bütün partilerden iki ve bizden de bir arkadaşımız temas halindedirler ve 84 ncü maddenin ne şekilde anlaşılıp tatbik edilmesi gerekeceği hakkında bir müsbet neticeye varmak gayreti içindedirler.

Muhterem Heyetinizden istirhamım, arkadaşların bu çalışmaları sona erinceye kadar bir saat için celseye ara verilmesidir. Bunu kabul buyduğunuz takdirde, umarım ki, 84 ncü maddenin tatbikatında daha ilk anda partilerin değişik görüşlere sahibolarak bir ihtilâfa meydan vermeden bir müşterek görüşe vâsil olunur. Mâruzatım bu kadardır. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun İhsan Tombuş.

IHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Muhterem arkadaşımızın Başkanlık Divanı Seçimi hususunda teklif etmiş olduğu mehil ve çalışma tarzı bir yol olarak düşünülebilir. Ancak, Anayasa ve İçtüzüğe göre Başkanlık Divanı seçimi hakkında bu şekilde bir yol bahis konusu olamaz. Biz, şimdi başkanı seçelim, ara verelim, ondan sonra Başkanlık Divanını seçelim.

Başkanlık Divanı hakkındaki teklife iştirak ediyorum; ancak başkan seçildikten sonra bunu yapalım. Ben de bunu teklif ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlarım; benden evvel konuşan hatip arkadaşımızın noktai nazarına karşı mâruzatta bulunmak için huzurunuzda gelmiş bulunuyorum.

Başkan; Başkanlık Divanı içinde en yetkili ve en kuvvetli bir şahıstır, Divan haricinde mütalâa edilmesi doğru değildir. Anayasanın bu maddesi, partilerce, parti gruplarınca ittihaz edilecek kararlara muhalif hareket edecek arkadaşların bu kanunda serbest hareketleri ile ilgili olmak üzere tedvin edilmiştir. Bu bakımdan parti gruplarınca alınacak kararlara muhalif hareket eden arkadaşlar olursa bunlara disiplin cezası vermemek imkânı vardır, eskiden bu yoktu.

Bu imkân dolayısıyla partiler başkan için resmen aday teklif edemez. Bu demek değildir ki, bir başkanın seçimi için her parti içinde, hem de parti gruplarında, salâhiyetli organları içerisinde temaslar yapılmaz. Bu temaslar yapılır arkadaşlar ve normal olan da budur. Bu bakımdan bir saatlik müddet fazla bir zaman değildir. İzin verirseniz, bu çeşit mevzularda, bir orga-

nın teşkilinde Anayasanın bir maddesini tefsir mahiyetinde olan bir çalışmanın tam bir mutabakata bizi ulaştırma imkânını daha ilk anlarda ref'etmekte hiçbir müsbet netice yoktur. Arkadaşımın bu noktai nazarında ısrar etmemesini rica ederim. Bu bir saatlik tâlik, bütün partilerin mutabakata varması veya görüşleri ne ise bunları Umumi Heyete intikal ettirmeleri bakımından faydalı olacaktır.

Unutmamak lâzımgelir ki, Başkan ve Başkanlık Divanını ayrı ayrı ve Başkanı Başkanlık Divanının dışında mütalâa etmeye imkân yoktur. Mâruzatım bu kadardır. («Reye, reye» sesleri)

BAŞKAN — Buyurunuz.

NURETTİN ARDIÇOĞLU (Elâzığ) — Muhterem arkadaşlar, 84 ncü maddenin ilk tatbikatını yapıyoruz. Bu tatbikatta bir yanlışlık yaparsak Anayasa tatbikatında yanlış bir anlam kurma tehlikesiyle karşı karşıya kalırız. Müsaa-de buyurulursa; 84 ncü maddeye göre başkan seçiminin Başkanlık Divanı seçimi ile beraber mi, yoksa ayrı mı mütalâa edileceği konusunu tasrih bakımından gerek esbabı mucibeden, gerekse madde metninden ve gerekse Kurucu Mecliste Anayasa Komisyonunda bulunan bir arkadaşınız sıfatıyla hatıralarımı yokhyarak bir noktaya temas etmek istiyorum.

İstanbul tasarısında başkanlık mevzuunda tamamen İngiliz Parlâmento esaslarını nazara alarak gruplar tarafından aday göstermemek ve seçildikten sonra da bir endişei ferda ile hareket edilmemesini sağlamak maksadı ile başkanların mensuboldukları siyasi parti faaliyetlerine iştirak etmemeleri konuları üzerinde Anayasa Komisyonunda uzun uzadıya tartışıldı. Bizim Meclis başkanların tarafsız olmayışının doğurduğu acılar uzun uzadıya hatırlanarak bu madde ile bir neticeye varmak düşünüldü.

Hatırladığıma göre, Anayasa çalışmalarında emeği geçmiş arkadaşlardan, bugün Yüksek Heyetiniz içinde bulunanlar vardır. Maddenin tedvininde gözetilen gaye doğrudan doğruya başkanların kendi meclislerince seçilmesi olmuştur.

Burada konuşan Feyzioğlu arkadaşımıza iştirak etmiyorum. Başkan seçimi ayrı bir mevzudur. Başkanlık Divanı seçimi ise bendenizin hatırladığıma göre ayrı bir mevzudur. Yalnız es-

babı mucibe kısa yazılmıştır, maalesef tevzi de edilmemiştir. Anayasa Komisyonunda geçen bütün müzakereler diktafonla tesbit edilmiştir, bunlar elde olmayınca izahını yapmak imkânı yoktur, bu müzakereler elimizde değildir. Esbabı mucibe de iki satırdan ibarettir, o da bu sarahati taşıyor. Ancak partiler arasında temaslar yapılmıyacağı ve grupların aday göstermeyecekleri sarahati da gösteriyor ki, bizim tezimiz daha kuvvetlidir. Yani Başkanlık seçimi gruplar tarafından aday gösterilmeden ve dolayısıyla arada müzakere mevzuu olmadan yapılacaktır. Çünkü ha gruplar aday gösterecekler, ha kulis faaliyeti yapılacak... Bunların ikisi de aynı şeydir. Binaenaleyh böyle bir duruma düşmeden serbestçe Başkanın seçilmesi lâzımdır. Yani Başkanlık Divanının seçiminden evvel serbestçe Başkanın seçilmesi lâzımdır. Yani Başkanlık Divanının seçiminden evvel serbestçe Başkanın seçilmesi lüzumuna kaniim. Binaenaleyh Fethi Çelikbaş ve Turhan Feyzioğlu arkadaşımızın dedikleri gibi, bir saatlik müddete ihtiyaç yoktur. Başkan adayı tesbit edilir ve o seçilir. Başkanvekilleri ve kâtipler seçiminde Meclisteki partilerin kuvvetleri oranına göre seçim yapılacağı için müzakerelere devam edilebilir kanaatindeyim. Mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN — Buyurun.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Pek muhterem arkadaşlarım; yeni Anayasanın hazırlanışında Kurucu Mecliste, Anayasa Komisyonunda Başkanvekili sıfatıyla vazife görmüş bir arkadaşınız olarak, hem 84 nci maddenin hangi maksatlarla tanzim edildiği hususunda, hem de tesadüfi olarak dün akşam başlamış olan muhtelif partilerin gruplar arasında ön çalışma yapan bir toplantıya katılmış arkadaşınız olarak bir 2 noktayı aydınlatmaya gayret edeceğim. Ayrıca Ardicöğlü arkadaşımızın Anayasa Komisyonu çalışmasına atfen söylediği bir iki hususu da tashihe çalışacağım.

Şimdi, ittifak edilen husus şu olmuştur : Başkanlık Divanları partizan bir hüviyet taşımasın. Başkanlık Divanları meclislerin müşterek hürmetini, muhabbetini ve itimadını kazansın. Çok partili hayatı vazgeçilmez bir esas olarak kabul ediyoruz. Anayasa daha evvel bir 57 nci madde kabul etmişti. İktidarda ve muhalefette müb'm hizmetler gören siyasi partiler Meclise nispi tem-

sıl usulüne göre gelmektedirler. Bu şartlar altında Meclisin sureti terekübü, bugün dört, yarın belki altı, sekiz partiden teşekkül edecektir. Anayasa çalışmalarında bunlar nazara alındı, onun için grupların kaç milletvekilinden teşekkül edeceği esası Anayasada bir kayda bağlandı ve on milletvekili çıkaran bir teşekkülün bir grup olarak muamele göreceği kararına varıldı.

Başkanlık Divanı bitaraf olsun için bunun tarafsızlığını temin eden âmir kayıtlar vardır. Tarafsızlık siyasi partilere mensup olmamakla sağlanır düşüncesi ortaya atıldı. Anayasa Komisyonunun siyasi partilere mensup zevattan müteşekkül olması keyfiyeti vârit değildir, zira onların içinde hiçbir siyasi partiye mensup olmıyan ilim adamları da vardır. O zamanki bu çalışmalarda, Kurucu Meclis de; bunyo bakımından C. H. P. si temsilcilerinin çoğunluğu ölçüsünü kabul etmedi ve Anayasa Komisyonunda bu espiri ile görüşüldü ve bu espiri içerisinde sonuna kadar çalışmalara devam edildi.

Başkanlık için yalnız başkanın değil, topyekûn Başkanlık Divanının tarafsızlığı, siyasi partilerden ayrılmak suretiyle sağlanır düşüncesi ileri sürüldü. Dedik ki, «Efendim, bir siyasi parti, Mecliste Başkanlık Divanına lâyük gördüğü bir arkadaşının partiden ilişğini keserek büsbütün onu feda etmek istemiyebilir. Bir insanı da kendi siyasi kariyerinden vazgeçme zorunda bırakmamalıdır. Ancak Cumhurbaşkanı için bu düşünülmüştür. Bir siyasi partiye mensup bir şahıs Cumhurbaşkanı olursa parti ile ilişği kesilir. Ama o 7 sene için seçilmiştir. Sonra ikinci defasında seçilmezse tabii üye olur. İster misiniz bütün başkanları bu suretle tabii üye yapalım ve böylece tabii üye sayısını gayrikabili içtinap bir şekilde artıralım? Hayır, buna ihtiyaç yoktur denildi. Başkanların siyasi parti ile ilgisi kalır, ama, siyasi partinin faaliyetlerine katılmaz. Bu nokta üzerinde mutabakata varıldı.

Şimdi, Başkanlık ve Başkanlık Divanının teşkili için konulan hükmü muhterem Heyetinizce metinden arz etmemde zannediyorum ki, fayda vardır, kolaylık sağlayacaktır. Mecliste Başkanlık Divanı, o Meclisteki siyasi partilerin kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur. Partilerin kuvvetlerinin ölçüsü, şüphesiz, sağlanmış oldukları milletvekili veya senatörlük sayısıdır. Buna metni yazarken de, bu-

rada konuşurken de bir itirazımız yoktur. Hangi Mecliste hangi siyasi parti daha fazla temsilci bulunduruyorsa - milletvekili veya senatör olarak - Başkanlık Divanı seçiminde bu oran dikkat nazarına alınacaktır. Şimdiki halde bu hükümlerin muhtelif varyasyonları olabilecektir, muhtelif hal tarzlarına gidilebilecektir. Ama bir Anayasada dondurulmuş hükümlerin bulunması caiz görülemediğinden bunları İktüzüklerin halletmesi uygun görülmüştür.

Diğer taraftan bir meselemiz daha var : Bu Anayasa ne zaman yürürlüğe girsin? Anayasa yapacağız, Kurucu Meclis kabul edecek, halkoyuna sunulacak. Henüz İhtilâl idaresi nihayet Millî Birlik Komitesinin bir ikinci Meclis gibi faaliyeti devam edeceğine göre, Anayasa toptan yürürlüğe girmesin, halk kabul ettiği takdirde Anayasanın hatalı, muhataralı tarafları Referandum sonunda bertaraf edildikten sonra Türk Anayasasının hangi hükümlerinin yürürlüğe gireceği anlaşılсын diye düşünüldü. Meclisin teşkili ile ilgili, seçim ile ilgili kısımların yürürlüğü, ondan sonra diğer hususlar kabul edildi. Bunlar bittikten sonra Meclislerin seçimi işi uzatabilir diye Türk milletinin temsilcilerinin seçimi yapıldı, millî irade bakımından... («Bunlara lüzum yok» sesleri.. «Ooo» sesleri)

Şimdi arkadaşlarımız, Millet Meclisinde Anayasanın tatbikatı ile ilgili bütün işler İktüzükle düzenlenir denilmektedir. Var mı böyle bir İktüzük? Yoktur. 27 Ekimden evvelki şekliyle eski İktüzük var. Ona göre Başkanlık Divanı, bir Başkan, üç Başkanvekili, altı Kâtip ve üç İdareci Üyeden mürekkeptir. O halde Başkanlık Divanını bir mütalâa etmek lâzımgelir. Ancak 84 ncü maddede Başkanlık bakımından bir tek noktada kayıt vardır. O da siyasi parti gruplarının karariyle Başkan adayı göstermemeleridir. Yani bu oylamanın bir parti grubu disiplinsizliği mahiyetinde telâkki edilmemesi istenmektedir.

Şimdi bundan anlaşılıyor ki, bu hususta makbul bir gelenek ve âdil bir netice teessüsünün temini ve içinde partilerin çalışacağı bir Mecliste, daha Başkanlık Divanı teşkil edilirken, birtakım zayıf alâmetlerine meydan vermemek için, partiler arasında anlayışla hareket etmek mecburiyeti vardır. Başkanı Başkanlık Divanından ayrı veya onunla beraber mütalâa

etmek şeklindeki görüşlerde ısrar etmekle mesele hallolmak değil, belki de biraz daha güçleştirici mahiyette bir netice ile karşılaşılacaktır. Bu itibarla Yüksek Heyetinizden istirham ediyorum. Bu konuyu mesut bir hal tarzına bağlamak için faaliyetimize devam edelim. Türk Milletinin beğeneceği hal tarzına vâsıl olmamız mümkün olacaktır. Hürmetler ederim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

TALÂT ASAL (Edirne) — Muhterem arkadaşlar, Turhan Feyzioğlu arkadaşımızın vâkı teklifinden sonra mesele, (Divan Başkanı ile Divanın heyeti umumiyesi arasında bir fark var mıdır, yok mudur?) esasına müncer olmuştur. Meseleyi madde metinlerinden Emin Paksüt arkadaşımız iyi izah buyurdular. Filhakkâ 84 ncü madde ve Anayasanın muvakkat 3 ncü maddesi delâletiyle, 27 Ekim tarihinden evvelki yürürlükte bulunan İktüzüğün beşinci maddesi meseleyi halletmiş bulunmaktadır. Buna göre hukuki vaziyet ortadadır. Bunun dışında düşünmek gayrihukuki olur.

Yalnız bir arkadaşımızın da sarîh şekilde ifade ettiği gibi, - işaret etmekte fayda mülâhaza ederim - 84 ncü madde metnindeki «Partilerin kuvvet ölçüleri» meselesinde çoğunluk sayısı değil, şahıslar sayısı esastır. Bu itibarla en az mebus çıkararak bir siyasi partinin de bir Mecliste temsili imkânı vardır ve 84 ncü maddenin umumi mahiyetinden bu anlaşılır. Bu sebeple meseleyi ve 84 ncü maddeyi bu anlayış içinde mütalâa buyurmak icabeder zannındayım.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Ardıçoğlu'nun noktaî nazarının isabeti kabul edildiği ahvalde dahi, bütün bunları mahdut üyeli bir heyette tesbit edip, Umumi Heyete getirmekte, çalışmaların selâmeti bakımından, fayda görürüm.

Anayasanın yeni bir maddesinin Türkiye'de ilk tatbikine ait bir hükmü ihtiva etmektedir. Halihazırda, şu veya bu şekilde bir görüşü tatmin eden vaziyet, bilâhara, uzun yıllar içinde mütalâa edilirse, ilerde arkadaşları müşkül duruma sokacak vaziyetler ihdas edebilir. Onun için işi objektif şekilde mütalâa etmekte fayda vardır. İleride İktüzüğün buna ait maddelerini tanzim ederken elbette daha uzun boylu tartı-

şacağız. O zaman bu arkadaşların kanaatleri ne merkezde ise, bu İctüzük müzakereleri sırasında tesbit etmek daha isabetli olur. Ama bugün müzakerelerin başlangıcında 84 ncü maddenin tatbikinde parti grupları arasında bir ihtilâfa düşmek, takdir buyurursunuz ki, efkârı umumiyenin gözünü diktiği Türkiye Büyük Millet Meclisi mesaisi üzerinde endişe yaratır. («A. P. Grubu tarafından asla» şesleri) Bu bakımdan arkadaşlar, bir saatlik bir müddet içinde bu mevzuda mesaisi geçmiş arkadaşlar muayyen bir görüşü tesbit etsinler.

Muhakkak ki muhterem heyet karar vermek yetkisine sahip ama işi, bir vesika ile Yüksek Heyete getirmekte ne mahzur var? Ben şahsan bir mahzur görmüyorum. Bütün mahzur şu idi: Başkanlık divanı içinde reis ayrı bir makama sahip. Emin Paksüt ve Talât Asal arkadaşlarımız temas ettiler. Riyaset Makamının tarzı terekübüne ait halen yürürlükte bulunan İctüzüğün 56 ncı maddesi aynen şunu ihtiva ediyor. Burada bilhassa Başkanı, Başkanlık Divânı dışında mütalâ ediyor. Muhterem arkadaşlarımın dikkatine arz etmek için ifade ediyorum, şimdiye kadar yürürlükte olan İctüzüğün 56 ncı maddesi şudur: «Riyaset Divanı 1: Reis, 3 reisvekili en az ikisi münavebe ile Heyeti Umumiyede bulunmak üzere altı kâtip ve üç idare âmirinden mürekkeptir.» İctüzüğün bu sarahatine rağmen arkadaşlarımızın, Başkanı, Başkanlık Divanının dışında mütalâa etmesi, İctüzüğün sarîh hükmüne aykırı düşer. Görüş şu olur veya bu olur, ben onda değilim ama, müsaade buyurursanız, bu derece mühim bir konuda, bilâhara İctüzükte tanzim edilmesi lâzımgelen bir konuda muhterem heyetin elinde olan bir mevzudur. Temasta bulunan gruplar temsilcileri birbirinden ayrı olsa dahi Umumi Heyete bir görüş getirsinler, bunun faydası çoktur. Umumi bir topluluk içinde, şu anda akla gelecek mevzuları müzakere edip, karara bağlamak ayrı, muayyen işi, muayyen topluluklarda müzakere edip, bilâhara kabul etmek ayrıdır. Eğer meseleler böyle umumi, toptan daha basit halledilmiş olsa idi dünya parlâmentoları heyeti umumiyeleri dışında ayrıca encümenler kurulmazdı. Çok rica edeceğim, mühim bir tatbikat. Başkanlık Divanının tereküp tarzında bütün parti gruplarının ittifak içinde işi yürütmeleri daha isabetli olur. Nihayet İctüzüğün şu âmir

hükmü Başkanı, Başkanlık Divanından saymaktadır. Başkanlık Divanı seçimi gizli reyyle yapılacaktır. İntihabın gizli reyyle yapılması sebebi, partilerin aday gösterememesi sebebiyle, grup aleyhine hareket eden milletvekilinin muayyen ahval içinde disiplin cezasına mâruz kalmamasını temine mâtuftur. Bütün bunları ariz ve amik tesbit edeceğiz. Altı - sekiz kişilik, her partiden birer ikişer arkadaş, parti gruplarını temsilen mesaide bulunmuş olan arkadaşların adayları tesbit edip Heyeti Umumiyenize getirmelerinde sadece fayda vardır. Ancak bu konuda karar vermek Muhterem Heyetinize aittir. Bu konuya itiraz edilmemesini rica ederim.

Bir noktayı daha açıklıyayım. Muhterem arkadaşlarım, bilhassa bunu arkadaşlarımın dikkatini çekmek üzere arz ediyorum. Yarın İctüzük kazai murakabeye tâbi olacaktır. Bu husus çoğunluğu Anayasa dışı karar almasını önlemek, yani çoğunluğun tahakkümüne meydan vermemek maksadiyle konulmuştur. Bu itibarla, ben çok rica edeceğim... (Gürültüler)

Şimdi arkadaşlar, müsaade buyurun, itiraz eden arkadaşlarımdan rica ediyorum, lütfedip kürsüye gelir, konuşurlarsa, konuşmalarının zabta geçmesi gibi güzel bir şekil de vardır. Sükûnetle dinleyip salim bir yol bulmak elbetteki buradaki arkadaşların ilk vazifelerindedir. Bu itibarla ekseriyet kararına bağlanmış olsa dahi, bu çeşit mevzuların bir murakabeye tâbi tutulduğunu farz ederek böyle bir murakabe altında tarsini maksadiyle sekiz kişilik, bütün partilerden ikişer temsilcinin katılmasıyla çalışmış heyetin bir saatlik yeni bir mesaiye ihtiyaç göstermesi karşısında, onlara bu imkânı vermenizi Muhterem Heyetinizden rica ediyorum. («C. H. P. Grubu tarafından alkışlar») («Takrirler okunsun» sesleri)

BAŞKAN — Efendim, burada not ettim, söz Turhan Feyzioğlu'nun.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Muhterem arkadaşlarım, bu meselenin partilerarası bir ihtilâf manzarası şeklinde değil de partilerarası bir anlaşma vesikası halinde huzurununza gelmesi için bir teklifte bulunmuştuk. Şimdi burada bir madde var. Bu maddeyi, bugünkü Büyük Millet Meclisi bu tarzda, aynı maddeyi Büyük Millet Meclisinin bir başka Meclisi başka tarzda tefsir ederse. Anayasanın bu mad-

desinin tefsir ve tetkikinde iki Meclisin birbirinden anlayış bakımından ayrılması ve karar alması gibi bir tehlike doğacaktır. Bu itibarla Senato da ve Millet Meclisinde partilerarası Milletvekilleri müşterek bir anlaşmaya varmalıdır. Bu müşterek anlayış arzusu hepimize hâkim olarak, partilerarası müzakerelere başlamıştır. Bu müzakereyi devam ettirelim. Yüksek Heyetinizin huzurunda, 84 ncü madde şu şekilde partilerarası bir ittifak halinde bir anlayışla tefsir edilmiş, binaenaleyh bunu uyguluyalım şeklindeki kanaatimi arz edecektim. Ama bizim müzakere etmekte olduğumuz şeyler, kürsüye geldi. Hemen halledilmesi mümkün olsaydı, zaten biz yapardık. Sayın Ardıçoğlu arkadaşım, Anayasa Komisyonunun bir üyesi olarak beyan buyurdular. Matbu gerekçesinde bu hususta vuzuh yoktur ama maddenin maksadının ne olduğu hususunda komisyonda müzakere cereyan etmiştir ve bu müzakereler banda alınmıştır. O halde sayın Ardıçoğlu ve muhterem arkadaşlarımdan rica ediyorum. Teşekkül etmiş olan partilerarası bir komisyona bir saatlik müsaade verilsin. Bu Alt Komisyonun mesaisi banda alınmıştır, bu bandı tetkik edelim, bunun için bir imkân verilsin. (Gürültüler) Lütfen müdahale etmeyin Cevdet Bey, gelin kürsüden konuşun! Fethi Çelikbaş arkadaşımızın da dediği gibi, hem konuşmalarınız zabta da geçer. Bu Alt Komisyonun raporları dahi var, matbu olan bu raporları dahi tetkik imkânı hâsıl olamamıştır.

Bir nokta daha var: Bu 84 ncü madde hem Senato, hem de Meclise aittir. Biz Millet Meclisi olarak bir anlaşma tarzı tuttururuz, Türkiye'nin bir başka Meclisi değişik tarzda bir başka şekilde tefsir ederse Anayasanın bu maddesinin tatbikatında iki Meclis birbirinden tamamen farklı bir anlayışa sahibolmuş bulunur. Bu itibarla Senato üyeleri, milletvekilleri ve partilerarası müşterek bir anlaşmaya varılmalıdır. Arkadaşlarımla bu hususu kabul buyuracaklarımı sanıyorum.

BAŞKAN — Efendim, üç kifayeti müzakere tavrı vardır. Şimdi bunları okutacağım ve reyinize arz edeceğim. Kabul edildiği takdirde bittabi ona göre hareket edilecektir, kabul edilmediği takdirde müzakerelere devam edeceğiz. Şimdi tavrı okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Müzakereler kâfidir. Konuşmanın kifayetiyle bir saatlik ara vermeyi oya koymanızı arz ve teklif ederiz.

Kastamonu Milletvekili Niğde Milletvekili
İ. Hakkı Yılanhoğlu Mehmet Altınsoy

Millet Meclisi Geçici Başkanlığına

Meclis Başkanlığı mevzuundaki müzakereler kâfidir. Oylamaya geçilmesini teklif ediyoruz.

26.10.1961

A. P.	A. P.
Isparta Milletvekili	Konya Milletvekili
Sadettin Bilgiç	Faruk Sükan
Isparta Milletvekili	Konya Milletvekili
Mustafa Gülcügil	Sait Sina Yücesoy

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine
Meclis Başkanının seçimine dair müzakere hakkında kifayeti müzakere tavrı veriyorum ve iki fikrin oya konulmasını arz ve teklif ediyorum.

26.10.1961

Samsun Milletvekili
Osman Şahinoğlu

Yüksek Başkanlığa

Gerek «Başkanlık Divanı» teriminin şümulü, gerek Divanın teşekkül tarzı konusunda yanlış tatbikata yol açmamak ve Anayasanın 84 ncü maddesinin icabını tam olarak yerine getirebilmek için, gerekli tetkikata ve partilerarası müşterek anlayışa imkân vermek üzere, celseye bir saat ara verilmesini arz ve teklif ederiz.

Fethi Çelikbaş Turhan Feyzioğlu

BAŞKAN — Efendim, evvelâ kifayeti müzakere tavrını oyunuza koyuyorum.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul) — Tavrı üzerinde konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun.

TAHSİN DEMİRAY (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bu kifayet ve yarım saat veya bir saat tehiri mevzuundaki tavrı, Başkanlık Divanıca bir müzakere ve tetkika tâbi tutulup, ondan sonra oylamaya geçilse idi daha yerinde olacaktı. Görüyorum ki bir yandan hazırlık yapılmış ve öte yandan da bu hazırlık gayet güzel, istenildiği şekilde yürütülmüştür. Müsaade ederseniz, tavrı birbirinden ayrıdır. Tavrıların her biri hakkında ayrı ayrı

görüşmek imkânına malik bulunuyoruz. Yalnız burada bizim grupumuzu alâkadar eden, bize tevehh edilmiş bir nokta var, buna cevap vermek için söz istedim. Başkanlık Divanı seçimi dolayısıyla verilen takrirlerin bizi alâkadar etmesi bakımından fikrinizin ne olduğunun ortaya konulması icabeder. Fikrimizce bize söz verilmeden takrirlere geçilmiştir. Bu itibarla Yüksek Başkanlık Divanından rica ediyorum, imkân versinler de bizden evvel konuşan hatip arkadaşlarımızın bize tevehh ettikleri noktalara cevap verelim, Grupumuzun fikrini söyleyelim.

Muhterem arkadaşlar, bir noktayı da tavzih etmek isterim. Dışarda toplu halde çalışan partili arkadaşlar, partiler arası, kimleri gösterelim şeklinde, muslihane bir yol bulalım şeklinde bir çalışma içindedirler. Onlar, tamamen hukuki bir vazife yapmaktadır. Anayasanın tatbik etmekte bulunduğumuz bir maddesiyle karşı karşıya bulunuyoruz. Bu maddenin İktüzüğü yoktur, binaenaleyh maddenin tefsirine de gidemeyiz. Dün geceden beri çalışmalar sonunda bir şekil bulmuş durumdayız. Partilerden ikişer arkadaş verdik, şunu tetkik edin dedik. Bu, gayriresmî şekilde olacak. Çünkü burada Anayasanın tefsirini yapacak vaziyette değiliz. Bu

komisyop İktüzüğü de yapmıyacağına göre, biraz müphem görülen, yahutta bâzılarınca müphem görülen, paragrafları hükümleri tetkik edeceklerdir. Arkadaşlar, bu hususa müdahale etsinler bize uygun şekilde getirsinler dedik. Binaenaleyh, halen çalışan heyet, Anayasanın 84 ncü maddesini, bir tüzük mevcudolmadığından, biraz aydınlığa getirmek istiyen bir heyettir, partilerarası bir anlaşma heyeti değildir. Binaenaleyh, bu heyet, bu işi kardeşçe yapalım heyeti olmadığından biz Meclisçe bu işin içinden çıkalım. Takrirlere iştirak ediyorum.

BAŞKAN — Kifayeti müzakere takririni yüksek oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bir takrir daha var, okutuyorum :

(Turhan Feyzioğlu ve Fethi Çelikbaş'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu takriri de oyunuza sunuyorum: (Anlaşılmadı sesleri) («Aynı mahiyette», sesleri) Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Saat 12,35 te toplanılmak üzere Celseye nihayet veriyorum.

Kapanma saati : 11,35

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati: 12,50

GEÇİCİ BAŞKAN — Yakup Kadri Karaosmanoğlu

GEÇİCİ KATIPLER : İsmet Kapısız, Şevki Aysan, Abdurahman Güler

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

Müzakereye geçmeden evvel Yüksek Heyetimize bir hususta malûmat vermek lüzumunu hissediyorum :

Anayasanın 84 ncü maddesi hükmünün her iki meclis için aynı şekilde tatbiki zaruri olduğundan, esas üzerinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin müşterek toplantısında partiler arasında bir anlaşmaya ve bir karara varıldıktan sonra seçimlerin yapılması lüzumu Cumhuriyet

Senatosunca karar altına alınmıştır. Şimdi bu karar üzerinde yeni bir durum hâsıl oluyor. Bu durum Başkanlık Divanı seçiminin tehirini istilzam ediyor. Eğer aksi mütalâada olanlar varsa, lütfen söz alsınlar, mütalâalarını bildirsınler. («Yok, yok» sesleri) («Oya koyalım» sesleri)

Yani bütün partilerin müşterek kararı olarak Başkanlık Divanının teşekkül etmesi arzu ediliyor. Bir takrir, bir teklif yok, aldığım bir

haberdir. Bu aldığım haberi sizlere arz ediyorum.

Binaenaleyh, buna göre Meclis, Başkanlık Divanı seçimlerini yapmak müzakere toplantımızın yarına bırakılmasını kabul edenler.. («Anlaşılma» sesleri)

Efendim, tekrar ediyorum: Başkanlık Divanı seçiminin yarına bırakılmasını kabul edenler.. («Saat 15 e», sesleri) yarın saat 15 e bırakılmasını kabul edenler.. («Konuşalım, ondan sonra oya konsun» sesleri)

Efendim, kabul buyuranlar lütfen ayağa kalksınlar ki anlaşılsın. Peki efendim. Şimdi kabul etmeyenler ayağa kalksınlar.. Efendim, kabul edenler 160, kabul etmeyenler 168. Binaenaleyh Başkanlık Divanı Seçimi mevzuundaki görüşmelere devam ediyoruz.

Buyurun, Turhan Feyzioğlu.

TURHAN FEYZİOĞLU — Muhterem arkadaşlar, sabahtan beri bir gayretin içindeyiz. Bu gayretin iki maksadı vardır. Büyük Millet Meclisini teşkil eden Cumhuriyet Senatosu ile Millet Meclisi 84 ncü maddeyi anlayışta ve tatbikatta birbiri ile zıt yollara girmesinler. Senato ne anlarsa, Millet Meclisi de onu anlasın, anlayışta daha birinci günde Anayasanın tatbikasında Senato başka Millet Meclisi başka, anlayışa saplanmasın. Yani Anayasa yanlış tatbik edilmiştir, yanlış uygulanmıştır mevzuuna yol açmıyalım.

Biz diyoruz ki, üzerinde ittifak edilmesi gereken bir husus olarak, tamamen Anayasaya hürmet çerçevesi içerisinde Riyaset seçimi dolayısıyla lüzumsuz ve yersiz münakaşalara girmiyelim. Bu yoldaki gayretlerimizin birinci hedefi budur.

İkinci gayretimizin hedefi ise Anayasanın 84 ncü maddesi «Meclislerin Başkanlık divanları o Meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur» demektedir. Bu durum karşısında 84 ncü maddenin bu âmir hükmünü yerine getirmek ve bunu tatbik edebilmek için müşterek bir anlaşmaya varmamız lâzımdır. Bu bakımdan tehir talebinin kabul edilerek müşterek bir toplantının ve bu suretle müzakerelerin devamına imkân sağlamak lâzımdır. Halen bir anlaşmaya varmak için kurulan komisyonun başkanı istifa etmiş bulun-

yor. Bahis konusu komisyonu bir araya getirmekte bu yüzden güçlük çekilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu, Geçici başkanları Sayın Ethem Menemencioğlu'nun Başkanlığında, aynı meseleyi müzakere etmiş.. (Gürültüler) (Tartışmalar)

Muhterem arkadaşım, yerinizden müdahale ile ne benim konuşma insicamımı bozabilirsiniz, ne de istediğiniz neticeyi alabilirsiniz, bu mümkün değildir. Müsaade buyurun, fikrimi söyleyeyim, vakit kaybetmiyelim.

Arkadaşlar, Cumhuriyet Senatosu bir karara vardı; bunun haberini aldık. Cumhuriyet Senatosu, her iki Meclisin müşterek toplantısında partilerin anlayış birliği ile varılacak neticeye göre Başkanlık Divanlarının teşekkül etmesini uygun görmüştür. Cumhuriyet Senatosu bu kararı ile iki Meclisin birleşik toplantı yapmasına zaruret görmüştür.

Daha birinci günden buna hayır demiye-
lim. Kendi anlayışına göre, Senatonun kararının tatbik imkânını görüyorum. Bendeniz Senatonun kararının metnini öğrenme gayreti içinde bulunduğum için, maalesef bu celse açıldığı zaman hazır bulunamadım. Riyasete bildirildiğine göre Cumhuriyet Senatosunun böyle bir kararı vardır. Hemen birleşik oturuma geçip, bir ara bunları hazırlayıp, her iki Meclisin aynı şekilde bir karara varması uygun olurdu.

Arkadaşlarımdan tekrar istirham edeceğim, demin çalışmasını emrettiğiniz komisyon, başkanının istifası sebebiyle toplanamadı ve sizlere getirmeyi umduğu müşterek protokol karar taslağını getiremedi. Binniece Cumhuriyet Senatosu müşterek toplantıyı zaruri gördü ben de bu meseleyi bir esasa bağlamak için bunun müştereken yapılacak bir toplantıya talikini rica ediyorum.

Bu ricamı kabul buyurur veya buyurmazsınız. Büyük Millet Meclisi olarak biz Senatonun vermiş olduğu kararı dinlemez, seçime geçeriz diyebilirsiniz. Fakat Arkadaşlar, bir prensip meselesi görüşülürken, bir prensip meselesinin anlaşma gayreti içerisinde bulunurken, diğer taraftan Senatonun vermiş olduğu karara rağmen, filân şahsı seçecegiz demek suretiyle reyleri o şahıs üzerinde toplayıp seçime geçtiğiniz takdirde, «Anayasanın 84 ncü maddesi muvacehesinde yapılan bu hareket doğru

madur?» diye düşünen arkadaşların da bu hususta vermiş oldukları karar kendileri için hayırlı ve uğurlu olsun.

Arkadaşlar, bir prensip meselesi üzerinde lüzumsuz münakaşalara girişmiyelim. Türkiye Büyük Meclisinin iki kanadı olan Meclisler birbirlerine zıt kararlar almamalıdır. Cumhuriyet Senatosu müşterek bir toplantı arzu etmektedir. Bu arzuya inkıyat gösterip bunu bir şekilde, bir karara bağlamak mümkündür.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik oturumunda ittifaka yakın bir çoğunlukla varılan bir karara göre de bugün saat 15 te Cumhurbaşkanlığı seçimi yapılacaktır. Birleşik toplantıyı daha önce yapabilirsek, o zaman, asıl Başkanlık Divanı teşekkül etmiş olacak ve saat 15 te daimî Başkanlık Divanının idaresinde, Anayasanın geçici 5 nci maddesine göre Cumhurbaşkanlığı seçimi yapılabilecektir.

Bu iki seçimi de bugüne sığdırabiliriz, gerekirse geceye kadar çalışabiliriz. Her halükârda bu iki birleşik toplantı yapılabilir. Bu hususta Cumhuriyet Senatosunun verdiği karara uyalım.

Tekrar ediyorum : Cumhuriyet Senatosu, en yaşlı Geçici Başkan Sayın Ethem Menemencioglu'nun Başkanlığında bu kararı vermiştir ve Geçici Başkan, bizim Geçici Başkanımıza bu kararı bildirmiştir. Bizim de Senatonun kararına göre hareket etmemiz, kendi başımıza ayrı bir karar almamamız doğru olur. Tâki partiler arasında, iki Meclis arasında anlaşma olsun. Cumhuriyet Senatosu partiler arasında böyle bir çalışmayı, anlaşmayı lüzumlu görmüştür. Bunun iyi netice vereceğine kaaniim. Takdir muhterem arkadaşlarımızdır. (C. H. P. den alkışlar)

BAŞKAN — Söz Memduh Erdemir'indir.

Buyurun, Memduh Erdemir.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlar, bu sabah saat 10,5 dan beri lüzumsuz münakaşalar yapmaktayız. Anayasanın 84 ncu maddesi gayet sarihdir. Burada Millet Meclisinin Başkanlık Divanı seçilecektir. Başkanlık Divanının nasıl teşekkül edeceği halen yürürlükte bulunan İktüzük hükümlerine göre sarihdir. Ancak 84 ncu maddenin, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Başkanlarının ikişer yıl için seçileceğini ifade etmesi sarahati karşısında, partilerin bir hayli çekişmeler meydana getiren kulis faaliyetlerine ni-

hayet vermesi icabettir. Bu, memleketin menfaatleri icabıdır. Bu itibarla bu sarih maddeyi aynen okuyacağım :

(Madde 84. — Meclislerin Başkanlık Divanları, o Meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur.)

Bu hüküm artık tefsire ihtiyaç göstermeyecek kadar açıktır. Partiler görüşmüşler, Başkan ve Başkanvekilleri hakkında birtakım tavsiyelerde bulunmuşlardır.

Muhterem arkadaşlar, bizim şu anda yapacağımız iş, Başkan, Başkanvekili, kâtipler ve Meclis İdare Amirleri için aday göstermekten ibaret olacaktır. Bu iş için iki üç gün beklemek veya muayyen bir zaman tehir etmek yanlış bir yol olacaktır. Bu itibarla bendeniz tehir talebini yerinde görmemekteyim. Cumhuriyet Senatosu ne şekilde karar alırsa alsın, Millet Meclisinin alacağı karar müstakil bir karar olmalıdır. Ayrıca Cumhuriyet Senatosuyla müşterek bir toplantıda karar verilir diye bir hüküm de mevut değildir. Bu itibarla Anayasanın bu maddesinin tatbikatında lüzumsuz ve yanlış anlaşmalara meydan verilerek müzakereler cereyan etmektedir. Bendeniz bir takrir takdim ediyorum, bu müzakereler burada nihayete ersin. Adaylar gösterilmek suretiyle seçime geçilsin. Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın İhsan Tombuş.

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Arkadaşım söyledi, vazgeçtim.

BAŞKAN — Mustafa Kaptan.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Ben de vazgeçtim.

BAŞKAN — Sayın Tahsin Demiray.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, Türkiye'nin yeni Anayasasına göre, bugün iki Meclisin müşterek toplantısında tarihî bir günde bir vazife yapacağız, Devlet Reisini seçeceğiz. Bu vazifeyi yaparken, Meclisi idare edecek olan Başkanlık Divanı, yeni Anayasa gereğince Millet Meclisi Başkanlık Divanıdır. Burada yetkili olan, bu büyük, tarihî vazifeyi yaparken, Türkiye Büyük Millet Meclisine riyaset edecek olan Başkan Senatonun Başkanlık Divanı değil, Millet Meclisinin Başkanlık Divanıdır.

Bu itibarla, Başkanlık Divanı henüz kurulmamış, kuruluşu yarı kalmış bir vaziyette bu büyük işe giremeyiz. Binaenaleyh, madde sarıhtır. Kâfi derecede tetkikler yapılmıştır. Dörtlü bir komisyon kurulmuş, bugün de bir saat için müsaade istenmiş, bildiğiniz bu neticeye gelinmiştir. Yalnız zaman kaybetmiş olduk. Şimdi de görüyoruz ki, Senatoda da bir tehir, partilerde de bir tehir. Hayır arkadaşlar

bu tehirlerle, bu sözlerle biz bunu yürütemeyiz. Onun için benden evvel konuşan arkadaşımın fikrine aynen iştirak ediyorum. Millet Meclisi olarak Başkanlık Divanımızın derhal seçilmesini ve ondan sonra doğru bir şekilde - doğrusu da bu olacaktır - asıl Anayasanın gösterdiği şekilde Devlet Reisinin seçimine gidilmesini arz ve teklif ediyorum. (Alkışlar)

3. — BAŞKAN SEÇİMİ İÇİN OYLAMA YAPILMASI

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun bir takrir var, okutacağım :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Geçici Başkanlığına

Anayasanın 84 ncü maddesi sarahati muvacehesinde seçime geçilmek üzere aday tesbitini arz ederim.

Kırşehir Milletvekili
Memduh Erdemir

BAŞKAN — Efendim, bu takriri yüksek oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Takrir kabul edilmiştir. (Alkışlar)

Şu halde seçimlere geçeceğiz. Evvelâ Meclis Başkanı seçilecektir. Ondan sonra...

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Sayın Başkanım, Meclis Başkanı adayı kimdir, bunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Verilen önermeleri okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Geçici Başkanlığına

Millet Meclisi Başkanlığına Ankara Mebusu Ord. Prof. Abdülhak Kemal Yörük'ü teklif ediyoruz.

Ankara Milletvekili Kırşehir Milletvekili
Zühtü Pehlivanlı Memduh Erdemir
Nevşehir Milletvekili
Ali Baran Numanoğlu

Millet Meclisi Geçici Başkanlığına

Riyaset Divanı Başkanlığına Ord. Prof. Abdülhak Kemal Yörük'ü arz ve teklif ederim.

Nevşehir Milletvekili
Dr. Halit Fikret Aka

BAŞKAN — Başka teklif var mı?

Y. T. P. DEN BİR MEBUS — Bizim de teklifimiz var.

TAHSİN DEMİRAY (İstanbul) — Bizim de bir teklifimiz var.

BAŞKAN — Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Muhterem arkadaşlarım, İçtüzük maddesi gereğince oy verenler oyunun mucip sebebini kısaca izah ederler. Müsaadenizle, Cumhuriyet Senatosu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir uzvudur, Millet Meclisi de bir uzvudur. (Ortadan gürültüler)

Cumhuriyet Senatosunun böyle bir talebine rağmen seçime geçeceğimizden dolayı bendeniz oy kullanmıyacağım. Onun için bunu tescil etmek istiyorum. (Bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, bir tasnif heyeti seçiyorum :

Vefa Tanır (Konya), Necmettin Akan (Kars), İhsan Tomuş (Çorum), bu arkadaşlar tasnif heyetine seçilmişlerdir.

Rey atma sırasına Çankırı'dan başlanacaktır.

İki takrir var, onları da okutacağım :

Millet Meclisi Geçici Başkanlığına

Millet Meclisi Reisliğine Diyarbakır Milletvekili Dr. Yusuf Azizoğlu'nu arz ve teklif ederiz.

Bitlis Milletvekili Kastamonu Milletvekili
Nafiz Giray Sabri Keskin
Muş Milletvekili
Sait Mutlu

Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisi Başkanlığına Yusuf Azizoğlu'nu teklif ediyorum.

Diyarbakır Milletvekili
Recai İskenderoğlu

BAŞKAN — Lütfen oylarınızı kullanınız. (Oylar toplandı.)

Efendim, oyunu kullanmayan arkadaş var mı? Oy toplama muamelesi bitmiştir. Tasnif neticesine intizaren• Oturuma ara ve-

riyorum. (Kaç dakika, sesleri) 10 dakika ara veriyorum.

Kapanma saati : 13,45

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 14,25

GEÇİCİ BAŞKAN — Yakup Kadri Karaosmanoğlu

GEÇİCİ KÂTIPLER : İsmet Kapısız, Şevki Aysan, Abdurrahman Güler

BAŞKAN — Efendim, sayı yeterliği vardır, oturumu açıyorum.

Tasnif neticeleri gelmiştir okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Başkanlığı için yapılan seçime 262 üye katılmış ve neticede aşağıda adları yazılı üyeler karşılarında gösterilen oyları almışlardır.

Arz olunur.

Üye	Üye
Vefa Tanır	İhsan Tombuş
Üye	
Necmettin Okan	

Yusuf Azizoglu 140

Abdülhak Kemal Yörük 118

Çekinser 4

BAŞKAN — Buna göre, malûmuâliniz olduğu üzere, ikinci tura geçmek lâzımgelir. Çünkü Başkanın seçilmesi için 301 rey alması lâzımgeliyordu. Bunun temin edilememiş olması dolayısıyla ikinci tura geçiyoruz. Diğer taraftan saat 15 e yaklaşmaktadır. Dün Büyük Millet Meclisi; Devlet Reisi intihabı için saat 15 te toplanma yapılması kararı vermiştir. İkinci tura bu şerait içinde başlamaya imkân göremiyorum. (Doğru sesleri) Bu sebeple Başkanlık seçiminin Devlet Reisi seçiminden sonraya bırakılmasını teklif ediyorum.

KENAN ESENGİN (Zonguldak) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

KENAN ESENGİN (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım, seçimin ikinci turunu iki sebepten ötürü geri bırakmak lâzımgeliyor. Birisi dün, Yüksek Meclisiniz bugün saat 15 te Cum-

hurbaşkanı seçimine karar almıştır. 2 nci bir nokta da; mühürsüz kâğıtlara yazılan isimle seçim yapılamaz. Başkanlık mühürlü seçim kâğıtlarını buraya getirtmezse, Başkanlık seçimi olmaz. Binaenaleyh burada Meclisin, seçimleri Cumhurbaşkanı seçiminden sonraya bırakması uygundur. Bunun mahzuru yoktur. Hissî hareket etmiyelim. (Bravo sesleri, alkışlar.)

MEHMET ALİ AYTAÇ (İzmir) — Efendim, İctüzüğün 8 nci maddesi şöyle der : (Başkanlık Divanının seçimi ardınca Cumhurbaşkanının seçimine başlanır.) («Anayasa, Anayasa» sesleri)

ZÜHTÜ PEHLİVANLI (Ankara) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ZÜHTÜ PEHLİVANLI (Ankara) — Efendim, bugün takibedilen seyir bize şunu göstermiştir ki, fuzuli olarak çok vakit kaybettik. Maalesef bu vakit kaybettirme parlâmentoda çok tecrübeli olduğumu bildiğimiz arkadaşlar tarafından oldu. (Alkışlar.) Kendileri takrir verdiler, 1,5 saat bu takrirler üzerinde kendileri mütalâa yürüttüler. Şimdi B. M. Meclisi içtimaına yarım saat kalmıştır. Bu yarım saatin, seçim 3 ten evvel mi, sonra mı olsun şeklinde münakaşalarla geçirilmemesi için muhterem Riyaset Divanının ve onun Muhterem Başkanından derhal ikinci tura geçilmesini ve bu münakaşanın burada kesilmesini istirham ederim.

Sayın tecrübeli arkadaşların kendi başkanı (bunu onlara ihtar edebilir. Bu son bir mucip sebep olarak ortaya atılmakta. (Gürültüler) Bunu son mucip bir sebebolduğu ortaya çıkarmak lâzımdır.

BAŞKAN — Buyurun.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, biraz evvel burada konuşan arkadaşımız - henüz birbirimizi tanımaya imkân bulamadığımız için ismi ile hitabedemiyeceğim; özür dilerim - Geçici İktüzüğün bir maddesinden istiane ederek dediler ki; «Reisicumhur seçilmeden evvel Başkanlık Divanının teşekkülü lâzımdır.»

Muhterem arkadaşlar, hakikaten Reisicumhur seçiminden önce Millet Meclisinin Riyaset Divanının teşekkülü gerekir. Ancak, şu veya bu imkânsızlık sebebiyle Millet Meclisi Riyaset Divanı teşekkül edemediği takdirde ne olacaktır? Arkadaşlar, Anayasa hukukunun âlemşumul bir kaidesi gereğince, Anayasa hükümleri İktüzük hükümlerinden evvel gelir. (Bravo sesleri, alkışlar) Şimdi, 9 Temmuz 1961 günü milletin büyük ekseriyetinin oyları ile kabul edilmiş ve halen yürürlükte bulunan Anayasanın Cumhurbaşkanı seçimine mütaallik 5 nci geçici maddesinde aynen şöyle denmektedir:

«Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin andıktıkları toplantının ertesi günü Cumhurbaşkanını seçimi yapılır.» (A. P. sıralarından «Saat zikredilmemiş» sesleri)

Muhterem arkadaşlar, hâfızalarınızı yoklamanızı istirham edeceğim. Arkadaşlarım hatırlıyacaktırlar ki, dün T. B. M. M. nin birleşik toplantısında bir karar alınmıştı ve burada saat 15 te Cumhurbaşkanı seçiminin yapılması için birleşik toplantı akdedilmesi oylarınızla kabul edilmişti. Zannederseniz buna bütün gruplar rey vermişlerdi. Şimdi, biz Millet Meclisi olarak, bizden üstün bir organ olan Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısının kararlarını tadil etmek, tehir etmek yetkisine sahip değiliz. Bu durumda, muhterem arkadaşlar, önümüzde 25 dakika var; eğer Yüksek Meclisiniz 25 dakikada 2 nci turda Millet Meclisi Başkanlık Divanının seçilmesini mümkün görüyorsanız buna devam edelim. Yok eğer buna madeten imkân görmüyorsanız, gerek Anayasanın geçici 5 nci maddesini yerine getirmek ve gerek T. B. M. M. birleşik toplantısında alınan karara uymak için bu toplantımızı hemen talik edelim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun.

HASAN AKSAY (Adana) — Muhterem arkadaşlar, çünkü birleşik toplantıda alınan ka-

rarlardan biri bugün saat 10 da Meclis Divanının seçilmesi idi. Bu daha yerine getirilmeden ikinci bir karara geçildi. Önce birinci alınan kararı yani saat 10 daki seçim kararımızı yerine getirelim, ondan sonra saat 15 te alınacak karara geçelim.

MUSTAFA UYAR — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

MUSTAFA UYAR (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım, dün burada T. B. M. M. olarak bir karar almıştık. Bu karar bugün saat 15 te yine T. B. M. M. olarak toplanmak suretiyle Reisicumhur seçilmesiydi. Aynı zamanda, biraz evvel konuşan arkadaşımızın da ifade ettiği gibi, bugün saat 10 da her iki Meclis ayrı ayrı toplanarak kendi Başkanlık Divanlarını seçecekti. Yine kararımız cümlesinden olmak üzere Meclisler Başkanlarını seçemezlerse Reisicumhur seçimini de geçici Başkanlık Divanı yapacaktı. Eğer Mecliste hilâfına bir kanaat varsa lütfen kararı okuyalım. («Bu şekilde karar alındı» sesleri) (Gürültüler) Çünkü kararın okunmasını rica ederim, çünkü verdiğimiz karar bugün unutulmasın. Aksi halde bu milletin bize itimadı suiistimal edilmiş olur. (Alkışlar, Bravo sesleri) siyasi maksat ve küçük hesaplardan uzaklaşarak bu mukaddes çatının altında millete lâyük vazife görmeye devam etmeliyiz. Daha ilk günlerde ayrılıklar ve fikir mücadeleleri başlamasın. Hafızalarımıza ve vicdanlarınıza hitabediyorum. Dün şu şekilde karar alındı. Eğer meclisler başkanlık divanlarını seçerlerse Reisicumhur seçiminde Başkanlığı Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı yapacaktır. Eğer seçim bitmemişse Reisicumhur seçimini de T. B. M. Meclisi Muvakkat Başkanlık Divanı idaresinde yapacaktır. Onun için her hangi bir taddikle işi sağa sola yürütmeye lüzum yoktur.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Kifayeti müzakere tavrı var.

FUAT ARNA (İstanbul) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

FUAT ARNA (İstanbul) — Çok muhterem arkadaşlarım, huzurunuzda çıkmamın sebebi tamamen başkadır. Bu itibarla sözlerimin mâna bakımından yanlış telâkki edilmemesini bilhassa ve betahsis arz ve rica ederim. («Usul hak-

kında» sesleri) Usul hakkında konuşuyorum.

Efendim, Meclisin bir teamülü vardır, İctüzüğün bir maddesi vardır. Bu itibarla burada her hangi bir müzakere de tezahürat şeklinde olsun, etvar takınmak şeklinde olsun, samiin yerlerinden iştirak etmek hakkını haiz değildir. (Bravo, sesleri, alkışlar) Geçici Divandan rica ediyorum, buna mâni olacak tedbir alsınlar. Yoksa Meclisin mehabeti kalmaz. (Bravo sesleri alkışlar)

BAŞKAN — Şimdi takriri okutuyorum.

Geçici Meclis Başkanlığına

Müzakerelerin kifayetine karar verilmesini

arz ederim.

Bilecik Milletvekili
Şadi Binay

BAŞKAN — Oya koyuyorum efendim: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Şimdi bu şartlar içinde eğer 15 dakikadan çok... («Tatil edelim» sesleri) Ben Geçici Başkan olarak saat 15 e 5 kala oturuma nihayet vermek mecburiyetindeyim. Eğer bu zaman zarfında... («Tatil edelim» sesleri) Yarın saat 15 te toplanılmak üzere Celseyi tatil ediyorum.

Kapanma saati 14,45